

Bestemmelserne i den gældende ombudsmandslovs § 9, stk. 1 og 2, har – som nævnt ovenfor – aldrig været anvendt, og de stemmer dårligt med, at ombudsmanden som altovervejende hovedregel bedømmer forvaltningsorganer og ikke personer beskæftiget i disse organer.

Bestemmelserne er derfor ikke medtaget i lovforlaget.

Ombudsmanden kan herefter ikke pålægge vedkommende myndighed at rejse tiltale eller disciplinærsag. Han kan naturligvis fortsat afgive henstilling herom.

3°. Ombudsmandens henstillinger om fri proces til en klager i sager, der rejser virkelig tvivlsomme retlige spørgsmål, har vist sig at være en værdifuld reaktion. Den bidrager til at skaffe en endelig afgørelse af den konkrete sag, og den fremmer muligheden for at få klargjort grundlæggende forvaltningsretlige problemer.

Man kunne derfor rejse det spørgsmål, om der til retsplejelovens regler om fri proces bør føjes en bestemmelse om, at i tilfælde, hvor fri proces er anbefalet af ombudsmanden, skal der efter ansøgning meddeles fri proces, uanset om de økonomiske betingelser i øvrigt er opfyldt.

En sådan regel er ikke anset for nødvendig. Den kan skabe en ubegrundet ulighed mellem den, der går direkte til domstolene, og den, der først klager til ombudsmanden. Og udvalget går ud fra, at Justitsministeriet som hidtil vil efterkomme ombudsmandens henstilling om fri proces, medmindre meget vægtige grunde taler imod.

4°. I et notat af maj 1990 rejste ombudsmanden spørgsmålet om at give ombudsmanden adgang til under særlige omstændigheder at gøre en udtalelse bindende for en kommunal myndighed og i givet fald pålægge den kommunale tilsynsmyndighed at anvende tvangsmidler med henblik på gennemførelse af ombudsmandens udtalelse.

Ombudsmandsudtalelsernes retligt uforbindende karakter er ét af de tre træk, der karakteriserer ombudsmandsinstitutionen som prøvelsesorgan for forvaltningen. Ombudsmanden bestemmer selv, om ombudsmanden vil realitetsbehandle en sag, og bestemmer selv, hvilke dele af en sag ombudsmanden vil koncentrere sin opmærksomhed om. Ombudsmandens udtalelser er retligt uforbindende. Ombudsmanden kan udtale sig om det eller de retlige spørgsmål, han har taget op til behandling, uden at behøve at inddrage de komplicerede afvejninger, der er nødvendige for brugen af ugyldighed eller lignende reaktioner.

Disse særtræk ved ombudsmandsinstitutionen har haft to gavnlige følger:

Ombudsmandsinstitutionen har kunnet koncentrere sig om det grundlæggende, det generelle, det fremadrettede. Uden sådan koncentration ville ombudsmandsinstitutionens massive påvirkning af forvaltningen i de forløbne 35 år ikke have været mulig.

Netop fordi ombudsmandens udtalelser ikke er retligt bindende, har ombudsmandsudtalelsernes gennemslagskraft været afhængig af kvaliteten af udtalelsernes argumentation og af den genklang, udtalelserne har kunnet vække især i Folketinget, hvis ombudsmand ombudsmanden jo er, men også i den almindelige opinion.

At tillægge ombudsmandsudtalelserne retligt bindende virkning selv i undtagelsestilfælde vil være en fravigelse af disse særtræk, en fravigelse, der ikke er påvist tilstrækkeligt behov for.

Der er næppe den forskel på den statslige forvaltning og kommunerne, som forslaget i ombudsmandens notat af maj 1990 forudsætter. Hvis ombudsmanden finder, at en kommune har optrådt således, at der undtagesesvis er behov for at anvende den kommunale styrelseslovs tvangsmidler over for kommunen, vil ombudsmanden også uden en særbestemmelse om gennemtvungelse over for kommunerne kunne rette henvendelse til kommunaltilsynet. Dette vil i de undtagelsestilfælde, som ombudsmandens notat har for øje, givetvis følge ombudsmandens henstilling, og skulle det ikke ske, har ombudsmanden samme mulighed for via Retsudvalget at få rejst sagen i Folketinget over for den politisk ansvarlige indenrigsminister, der jo er øverste kommunale tilsynsmyndighed.

k) Nye opgaver for ombudsmandsinstitutionen.

1°. Ligestilling af handicappede.

Folketinget vedtog den 2. april 1993 et beslutningsforslag (Folketingsåret 1992-93, B 43) om ligestilling og ligebehandling af handicappede med andre borgere.

Beslutningens hovedindhold er følgende:

»Folketinget henstiller til alle statslige og kommunale myndigheder samt private virksomheder med eller uden offentlig støtte at

- efterleve princippet om ligestilling og ligebehandling af handicappede med andre borgere og
- tage hensyn til og skabe muligheder for hensigtsmæssige løsninger under hensyntagen til handicappedes behov i forbindelse med forberedelse af beslutninger, hvor hensyntagen overhovedet kan komme på tale.«

Beslutningen anviser tre veje til at få henstillingen ført ud i livet.